

DE LA PÈRDUA DELS MOTS I DE LA TERRA

Comptat i debatut, existeix un llarg camí i molts d'entrebancs entre el desig que hom podia llegir, per exemple, al programa d'una lectura de poemes en homenatge a J.V. Foix, a Calella de Mar, el 1973, i la realitat que Joan-Elies Adell denuncia a l'article «Vosaltres els valencians», publicat el febrer de 2007. Aquell text afirmava: «la nostra poesia és inseparable de la història global dels Països Catalans», mentre que el poeta de Vinaròs es lamenta així:

No hi ha, del Sénia cap amunt, voluntat clara de dir, als valencians, quin paper hem de jugar en això de la «cultura catalana». Pareix que només servim per sumar a l'hora de fer el recompte total dels catalanoparlants, per rescatar les obres clàssiques de l'època medieval i treure pit de tradició literària i, de tant en tant, per comptar amb algú de nosaltres i calmar consciències. En el fons som una molèstia. Una molèstia, això és obvi, per a la dreta espanyola que ens governa. Una molèstia, també, per als qui volen simplificar la realitat. Sí, els valencians afegim complexitat (com els balears) a la cultura catalana. I la manera més fàcil de resoldre el problema és no plantejar-se'l. Evitar el debat, una vegada més. [...] És per això que ens heu de dir què voleu que fem els valencians: callar i deixar de molestar per sempre més o afegir, a la cultura catalana, complexitat, riquesa i pluralitat.

Entre els diversos camins que creuen la selva tofuda de la poesia catalana actual, n'hi ha un de ben poc transitat i explicat, malgrat que ens mena a la seva plaça major, als porxos del concepte, de la pràctica i de la funció social. Aquesta sendera va del convenciment engrescat d'una pàtria comuna (els Països Catalans) a la constatació desencantada d'un lloc sense lloc; en termes poètics, i sense que n'albirem el final, recorre des de la terra fins al desterrament. La llengua com a portaveu i vehicle passa, així, de la confiança en les seves possibilitats, tot recuperant la tradició medieval, a una crisi que fa que dubti d'ella mateixa i s'expressi amb la boca petita o des de la màxima correcció i pasteurització normatives. Tal vegada, el predomini del

deca·síl·lab i el conreu d'un vers pròxim a la prosa i —tant de bo!— a l'antipoesia s'haurien de relacionar amb aquesta malfiança en les vàries forces rítmiques i tonals de la llengua, i no solament en la confessionalitat a raig fet o en l'abundància del «realisme intimista» i de «l'emocionalitat poètica» que David Castillo detectava a la fi de la dècada dels vuitanta. No es tracta d'enyorar els primers poemaris dels autors dels setanta: des de Narcís Comadira fins a Miquel Descot, bo i passant per Ramon Pinyol, Xavier Bru de Sala o Maria-Mercè Marçal, perquè preferien el vers sotmès a les tradicions més estrictes del nombre i l'accent. Blai Bonet, Biel Mesquida o Damià Huguet, Albert Roig o Arnau Pons serveixen igualment per a mostrar la diversitat de paisatges verbals amb què el català respira, ordena i desordena el món.

El desig d'establir un model de llengua que encaterina alguns dels traductors més reputats manifestaria un recel paregut davant la varietat, la riquesa i l'anomia (també sintàctica), una por que pot arribar a condemnar la traducció d'*A la recerca del temps perdut* (1990), de Marcel Proust, feta per Jaume Vidal Alcover, per causa dels mallorquinismes o, tot just aquests dies, la dels *Assaigs*, de Montaigne, enllestida des de la variant valenciana per Vicent Alonso.

En aquest intricat, abrupte camí de la tofuda poesia catalana, hi trobem pocs vianants, perquè circula no gaire lluny de les cingleres del romanticisme, de la literatura engatjada o de la vella idea que tota llengua conforma una mirada singular, pròpia del món. No es tracta, però, d'al·ludir al *Volksgemeinschaft* i al *Volkgeist*, a l'*Sturm und Drang*, a Herder, Hegel o Schelling, ni al compromís marxista, ni a Sartre... Tampoc no cal enyorar uns temps idealitzats com a millors, ni cantar necessàriament les absoltes d'una nació, d'una cultura o d'una llengua: fóra excessiu treure conclusions molt negatives d'un dels fets que hom detecta en l'evolució de la poesia catalana dels darrers trenta-cinc anys, tant en el procés d'individualització com en el gradual esclavissament de la denúncia i la rebel·lia política cap a la queixa de la destrucció del medi ambient (natura i ciutat). La llengua n'és —insistim-hi— portaveu i vehicle.

Abans, però, de caure en el pessimisme o de fer-ne un judici negatiu, hom ha de prendre en consideració alguns factors propis de l'evolució històrica: la mort de Franco va permetre una gradual separació del quefer poètic i la tasca política, ben recomanable mentre el creador no renunciï a poder dir-hi la seva. Així mateix, s'han produït diversos canvis derivats de la globalització del consum cultural, que possiblement han afectat la manera d'entendre la identitat catalana per part de les fornades més recents, cada vegada més lligades a la transversalitat de les arts i a la pluralitat de gèneres i estímuls. I, encara, cal parar atenció en el fet que, per bé o per mal, la generació dels setanta ha estat la darrera implicada explícitament en la construcció de la catalanitat política ultra la cultural i lingüística, tot i que obrint-les des de la cultura del viatge cap a noves formes d'uropeïtzació i mediterraneïtat.

Per tant, i sense cap altra pretensió que aplegar algunes lectures i preocupacions, m'agradaria d'enfilars uns quants versos que mostren l'anvers i el revers d'una inquietud que va aplegar els poetes dels setanta sota el concepte cultural i sovint polític dels Països Catalans. Abans, es lligava una nova moral amb un canvi d'esquerres i pancatalà, «amb la presència a crit sec dels moviments d'alliberament gai, de la dona, els ecologistes...», segons l'argument amb què Altaió i jo mateix vàrem teixir les darreres tendències. Ara, preval el «revers d'una inquietud», és a dir, el capgirament d'un neguit, la cara fosca d'un entusiasme que ha perdut esma i caires al llarg dels darrers anys: revers, revés, al revés... Tot plegat, desencís per la trajectòria que ha seguit la història recent, en direcció oposada al que hom esperava per a la llengua i la terra.

Traduït en pensament polític, a hores d'ara resulta impossible associar en la realitat els dos conceptes, «llengua» i «terra»: són els efectes del triomf abassegador de l'estratègia sobre la ideologia. Al mateix temps, des del punt de vista de la creació, el poeta ha esdevingut excèntric i es troba cada volta més desterrat i desllenguat. Evidentment, les lletres catalanes no freguen la desaparició que amenaça tantes altres, però alguns escriptors de les zones més laterals deuen

comprendre des de l'emoció i la temença el que el poeta bable Pablo Ardisana, fill de l'est asturià, va dir en uns Encuentres de Verines:

¿Y las palabras? Creo que soy testigo, con unos pocos más, del ocaso de las palabras de mi tribu. [...] Recuerdo, desde la memoria de mi niñez, a *aquelles vieyines* que no sabían casi nada de la lengua del Quijote. Habían saboreado la luz en el pasado siglo, cuando la tribu era verdaderamente rural, campesina, de muy duros trabajos y de alegres y húmedas canciones. *Aquelles vieyines* que ya no volverán y lo que tan humildemente nos dejaron está, a cada instante, invadido y arrasado por una espuria impronta suburbial.

Escollir el català pot representar una elecció no solament cultural i literària. Les raons i, sobretot, els sentiments de Jep Gouzy a l'hora de triar la llengua de ploma ens són del tot compartibles, encara que més d'un puguí dubtar poc o més del seu encert a l'hora de fer-se un nom i un lloc al món editorial:

Per a un vell llibertari és important sentir-se lliure, amb un peu en una cultura i un peu dins l'altra. Car no refuso cap de les cultures que foren les meves —la francesa, la catalana i una mica, per la meva formació universitària, la castellana—; no les refuso, tinc per a elles molt respecte, i és això el que provocaria —i el que sovint ha provocat— les meves reaccions violentes: la falta de respecte d'una —parlo de cultura— per l'altra. He escollit el català potser justament perquè en aquest país —ho recordo: sóc ciutadà francès— el català és considerat una llengua menor o minoritzada o, qualificatiu que m'agrada més finalment, marginal.

En la decisió idiomàtica de Gouzy, ha predominat un fonament ètic per la seva condició llibertària, que no defuig la marginalitat. Hi ha, doncs, un suport ideològic darrere la tria del català com a eina literària, perquè, fet i fet, hi subjau el compromís amb la víctima, una mena de rebel·lia que, en tractar-se d'un ciutadà francès, porta a escriure en la llengua minoritzada. Per bé que ens semblen més

heroiques i singulars com més ens acostem a l'entorn cultural actual, entenem plenament les raons i sobretot els sentiments de Gouzy, comprenem la seva recerca idiomàtica, la seva ambició per a posseir i ser posseït per la llengua. També entenem l'origen de la denúncia que escriu i viu Maria-Mercè Marçal, tot i pensar que avui li resultaria més difícil a una escriptora d'embombar la «Divisa» amb què encapçala el seu *Cau de llunes* (1977):

Al'atzar agraeixo tres dons: haver nascut dona,
de classe baixa i nació oprimida.

I el tèrbol atzur de ser tres voltes rebel.

En la seva intervenció en unes Jornades Catalanes de Berlín (1995), la mateixa poeta aclaria el veritable abast de la seva proclama:

En aquell moment, tots tres elements em semblaven d'ordre semblant, i, de fet, és possible d'establir comparacions, com la que abans he esbossat entre l'opressió racista i la sexista, entre aquesta i la classista o nacional. Progressivament, potser a través d'un procés que va de fora cap a dins, la pertinença de gènere se m'ha anat fent més central, només comparable a la pertinença estrictament lingüística, i encara. Sovint, la mateixa llengua —una llengua que ha estat inferioritzada durant segles, *abolida* de les instàncies de poder i, en certa manera, doncs, «feminitzada»... — se'm torna, així i tot, hostil.

Justament, la rebel·lia i el conflicte (el «transvestisme mental», arriba a escriure!) que donen peu i embranzida a la poesia de Maria-Mercè Marçal li permeten de posar com a pòrtic de la seva obra completa:

Reclam, indicis
d'una llengua abolida
— parla de dona.

No cal pas remarcar la unió total de la paraula i el cos que bull a les declaracions i els versos de l'escriptora d'Ivars d'Urgell. Paraula, cos sovint agermanats en el fruit —i la sal— de la terra.

Des d'una posició totalment diferent a la de Jep Gouzy, l'última decisió de Pere Gimferrer en l'ús del català o del castellà il·lustra una altra manera d'entendre la relació amb la llengua, molt menys ideològica. A més a més, Gimferrer ocupa un espai central i cabdal dins la piràmide cultural del català, cosa que afavoreix per ventura donar a l'anècdota un cert abast categòric, si de cas li atorguem el valor d'exemple d'una nova conjuntura. El motiu que Pere Gimferrer emprà per a tornar a escriure poemes d'amor en castellà és el fet de parlar en espanyol amb Cuca, la seva nova parella; vet aquí el que llegim a la contraportada d'*Amor en vilo* (2006): «el retorno al castellano, atribuible a la índole misma de la historia, [...]». I, doncs, l'autor barceloní ha capgirat la seves idees sobre la llengua més escaient per a la seva obra poètica: amb *Els miralls* (1970) havia deixat el castellà pel català per una «posició més espiritual», tal com Francesc Calafat recordava a *Camp de mines* (1991).

Des d'una actitud tan bel·ligerant o militant com la de Marçal, Marc Granell apuntava de dret cap a l'opressió nacional i lingüística. L'enemic era clar i tenia sigles. Era possible d'alçar la veu per tal de clamar una «Terra lliure»:

Perquè era verda i encara pot ser verda.
Perquè és la veu dels morts que l'estimaren.
Perquè era una i encara pot ser una.
Perquè és cançó d'un mar sense memòria.
Perquè era clara i neta i no sabia
dir paraules de parla estrangera.
Perquè és batec a les goles incendiades.
Perquè era nostra i encara pot ser nostra.
Perquè és un cor que agonitza entre cadenes.
Perquè era blat i gavina en el matí.
Perquè ens la volen morir com si fos núvol.
Perquè encara naix fills amb l'alegria
de saber-se-la en la pell i la batalla.

Granell hi ha aplegat la terra i la veu, la pàtria màtria i els mots, fent-ne cos. *Exercici per a una veu* (1983) és el llibre que aixopluga aquest reguitzell d'il·lusions.

Setze anys més tard, a *Corrent de fons* (1999), la veu d'un paisatge o les paraules d'una terra s'escolten i dringuen amb el mateix amor, però amb un to força més baix. «El meu país» fa així:

El meu país és un país menut
on per no cabre no hi cap
ni un didal de memòria.

Es posa a recordar i els records
se li n'ixen de seguida per totes bandes,
es vessen en el mar
brut i oliós d'un oblit
enterc i dur com una mort antiga.

Això provoca
que el meu país no vulga ser un país,
perquè no sap que ho és des que va nàixer.
Així,
vol ser un gra o un moc o una formiga
o una pedra menuda i desgastada,
feliç sota el sol sense saber-se
i agraint al peu que la fa moure
de tant en tant amb una puntellada ben forta
poder desentumir un poc els músculs
i avançar encara que d'immediat oblide
des d'on i cap a on
i el dolor i l'esperança.

Per més que l'associació amb el cos refermi la vella unió de persones, terra i paraules, Marc Granell hi testimonia el corc de la desconfiança, en adonar-se com n'és d'entravessat compartir amb els valencians (i els catalans) el seu afany nacionalista. No han passat debades els setze anys que separen el clam d'un poema i el dubte de l'altre.

A la fi dels vuitanta hom podia observar tot sovint l'altra cara de l'entusiasme lingüístic i polític, el revers de l'«interès renovat» amb què la poesia havia convertit en objecte «tot allò que l'envolta», segons Jaume Pont i Joaquim Marco afirmaven a *La nova poesia catalana* (1980). En el canvi influïa, és clar, la mateixa trajectòria de la *intelligentsia* del país i, particularment, la dels poetes que havien començat de publicar durant l'època del franquisme tardà. També hi contribuïa l'arribada de noves fornades caracteritzades, amb paraules de David Castillo, per «l'escepticisme com a forma de la individualització». De resultes de tot plegat, el culturalisme d'alguns poetes senyors ha estat mal vist, especialment perquè la societat ha incorporat a la fi del segle xx icones molt distintes dels models literaris immediatament anteriors. També aquest fenomen ha afectat els tipus predominants de llengua poètica, de mètrica i d'intertextualitat.

El poeta compromès amb la terra i les paraules ho viu com una pèrdua de sentit, com un menyscabament de la seva raó d'ésser. Li sembla com si el país perdés un llençol a cada bugada, i cada volta es considera més nu i a la intempèrie, més desterrat i desllenguat. El curs de les últimes dècades flueix cap a unes altres esperances individuals i socials, i el pas dels dies sembla desarrelar tot de paraules, pareix arrabassar tot de conceptes, innecessaris en una cultura de la velocitat i estèticament urbana. Paral·lelament al desengany civil, l'imaginari col·lectiu refusa, com a metàfores i comparacions anacròniques i incomprensibles, analogies seculars que provenen de la infància a pagès; simplificant: per a la comprensió i la comunicació amb els lectors resulta prou més fàcil i eficaç d'elaborar una imatge a partir d'una autòpista que no pas d'una sèquia. La qüestió es planteja quan el poeta esporga i troba catúfols, el pedrís de casa o el tros de quan era menut: figures d'un paner desat a les golfes mentre vivim en un àtic.

Des d'una altra perspectiva històrica i antropològica, hi té a veure la crítica de la cultura heretada que perfila els trets de l'època actual, la pèrdua de la credibilitat tant del relat especulatiu com del relat de l'emancipació, com analitza Jean-François Lyotard i reporta Manuel Guerrero per a explicar els poetes aplegats a *Sense contemplacions*.

Nou poetes per al nou segle (2001). Hi té a veure, també, un esdeveniment històric carregat de simbolisme i de transcendència: la caiguda del mur de Berlín que, a parer de Jordi Julià, marcaria una nova generació de poetes

abocats a un canvi de paradigma en les relacions econòmiques, socials i íntimes que no els han permès de posar en pràctica tots aquells coneixements i experiències que els van formar com a subjectes al llarg de la primera part de la seva vida.

En realitat, la història del segle xx ha pogut trasbalsar tant les paraules en la seva relació amb la terra que Paul Celan inicia en la poètica contemporània un procés d'emudiment de l'alemany tot escrivint-hi: la casa de la llengua pot esbatanar-se a fi de recollir Auschwitz. La llengua del crim denuncia la llengua del criminal, segons que comenta Jean Bollack; i, no obstant les diferències, també la poesia catalana pot abjurar d'un poder lingüístic aliè i emmudidor en la mesura que representa una visió del país contrària al seu paper marginal i marginat. Arnau Pons, d'alguna manera, ha sabut ensumar els paranys del poder en denunciar «l'hostilitat subtil dels hereus d'un *torrasibagesisme* protegit» que malmeten l'expressió poètica actual. Acarat amb el llenguatge, amarat de llenguatge, sense quasi ressò social, el poeta hauria de subscriure aquest vers impressionant d'Andreu Vidal: «Som sol dins l'erm on les pedres somnien».

Arnau Pons, Andreu Vidal... De tota manera, el procés de desterament polític i lingüístic *sensu lato*, la sensació de pèrdua d'idees i paraules per a llur poesia es detecten amb prou claredat als versos dels autors anteriors a la generació de 1989. Fins i tot es detecten amb més claredat, atesos el desencís ideològic i la davallada del prestigi i la funció socials de la poesia. No és gens estrany, doncs, que alguns autors dels setanta hagin callat per sempre més, però que altres se sentin esperonats justament perquè «la mancança engega el moviment infinit de la creació de llenguatge i de la lectura» (Patrick Gifreu).

Fa de mal considerar les diferents vessants d'aquesta creativitat esperonada per la mala consciència de la pèrdua tant dels mots de la terra com de la terra somniada. Hom podria establir un cert paral·lisme entre el descobriment lingüístic i cultural dels setanta i el tel·lurisme estètic modernista, tot vinculant la sensació i la constatació de la pèrdua de les últimes dècades amb l'elegia que representen la parla poètica d'en Gaietà de *Solitud* i el marinisme de la llengua de Ruyra. La gran similitud entre les dues fins de segle rau en el fet que modernistes i escriptors dels setanta comparteixen en un primer moment una mateixa «ressonància social»: tots dos períodes, tots dos moments literaris són favorables a recuperar un català ric i ben fornit per totes les contrades. (Manllevo el sintagma «ressonància social» de *La llengua maltractada*, de Joan-Lluís Marfany.) Al capdavant, un dels trets de la generació dels setanta fou la recerca de tota mena de mots, dialectals i arcaics, juntament amb la reviscolança dels ritmes i les respiracions dels trobadors i Àusias March. I és a partir d'aquests fonaments d'entusiasme i amor per la llengua de l'antigor i de tots els Països Catalans que resulta molt fàcil d'explicar el desencís que provoca el buidatge lèxic i/o geogràfic del català actual.

En un grau indirecte, el procés degradador i la crisi de confiança en la política dels darrers anys ajuden a explicar, segurament, una doble atracció per part d'alguns poetes d'aquella generació: en primer lloc, pel jo repatani modernista tan poc institucional i tan lliure lingüísticament, i, en segon lloc, per l'alteritat no europea del substrat hispanoaràbic. En aquesta direcció, hom pot documentar dins el nostre *background* cultural algun rebuig de la visió noucentista, un cert rebot contra la concepció de la *civitas* catalana del període d'entreguerres. Fa uns quants anys, vaig acarar la defensa classicista de la racionalitat i de l'ordre ben plantat i clenxinat de «Camperola llatina», de Josep Carner, amb una ben altra concepció de la mediterraneïtat: és evident que les noves ètiques i estètiques permeten d'establir un lligam més natural amb la cultura i una connexió cultural amb la natura no tan assenyada com la noucentista. Per a marcar l'oposició, i com a mostra dels ideals carnerians, transcriu de bell nou el poema de *Verger de les galanies* (1911):

Alada, véns al solc i a la sembrada
i decantes el cap a la claror,
i mig augusta, mig espellifada,
et corones amb l'or de la tardor.

Tens la cintura fina i aprivada
i el si d'una naixent promissió;
canta la teva boca, incendiada
com una rosa de l'Anacreó.

I fas anar la teva grana en doina
com sobirana que escampés almoïna
i et rius del pobre Gàlata ferest. —

Mai no sabràs que dins la gleva amiga
jeu enterrada una deessa antiga
que et vetlla encara, compassant-te el gest.

Mitjançant el *Llibre de La Frontera* (2000), Jaume Pont ens duu a un homenatge i a un enyor distints de la Ciutat Ideal de Josep Carner. «Adéu al Maskijan», de l'heterònim Abd al-Malik ibn Rizq, o «Lleida, la Llunyana», d'Abu Bakr al-Balagi, recuperen un erotisme o, si més no, una sensualitat que, ni que sigui de manera indirecta, es revolten contra una tradició massa entenimentada i responen a una consciència de la pèrdua, més moral i cultural que no pas estrictament política. La comparació de la segona estrofa ho ben avala.

LLEIDA, LALLUNYANA

Quan abatut arribis a Lleida la Llunyana,
la medina cabdal del Zugr-al-Aqsa,
gauràs al punt del goig inefable
dels amants.

Beure l'aigua delitosa del seu riu
d'ones agitades,

feliç i ressonant entre les ribes,
és com abeurar els llavis
de la meva Itimad
quan acluca les parpelles.

El poema de Pont embolcalla el pinyol èpic de la derrota i la partida dels àrabs amb la carn del lirisme i és per això que hi predominen el to elegíac i el gaudi sensual; no hi trobem ni un bri ni una busca de rebel·lia, cosa que hauria obligat a una altra forma d'expressió. Tanmateix, el lector hi descobreix finalment un petit rerefons de nostàlgia i de queixa culturals, el record afectuós per un substrat bandejat al llarg de la història.

De manera més clara tot i que subjacent, el procés degradador i la crisi de confiança en la política dels darrers anys ajuden també a explicar que alguns poetes s'hagin emparat de la frase «la pàtria del poeta és la seva llengua», atribuïda entre altres a Fernando Pessoa. Cal trobar un sentit col·lectiu a l'ofici de fer versos, quan un hom no en té prou amb els motius autobiogràfics i confessionals, amb l'intimisme i l'individualisme. Per exemple, és ben remarcable que Perejaume hagi sabut entendre la significació de Jacint Verdaguer dins la modernitat, tot interpretant a *El paisatge és rodó* (1995) «el triple simbolisme, religiós, literari i patriòtic, a partir d'una visió transcendent de cada un d'aquests aspectes en els altres dos». La literatura pot fer pàtria dels mots, tant si un país s'eixoriveix com si la llengua feminitzada o minoritzada s'afebleix de mica en mica. Perejaume entén Verdaguer... i entén Maragall: l'«Oïu, per tot, l'“oh!” dels muntanyencs sobre una pila immensa d'obres» del pintor i poeta de Sant Pol podria figurar a l'*Elogi de la paraula*. ¿És necessari, per tant, alçar la veu i protestar pels mots que el pas del temps i la debilitat de la nostra cultura (i política) fan emmudir? Només caldria copiar el que la terra dicta, només s'hauria d'admirar el que ella cal·ligrafia: «I mireu, pendent avall, alterant-se, el curs de l'Escrita on l'home llegeix allò que és incapaç d'escriure» («Capçalera de l'Escrita»), segons Perejaume. Dissortadament, però, cal plànyer que el poeta ja

no ho sàpiga recollir, anomenar i transcriure. Desllenguat i, doncs, exiliat, desterrat.

Encara, en tercer lloc, el procés degradador i la crisi de confiança en la política dels darrers anys ajuden a explicar la presència d'un nou tema que, en aquest cas, sí s'expressa a crit sec i amb tots els ais, els ets i els uts. Els tres exemples següents ho il·lustraran i, al mateix temps, palesaran una certa evolució en la formalització i el tractament: la darrera mostra, la del poeta més jove, és la més desenganyada sobre una possible solució. A banda de la valoració que en fem, allò d'esmentar els Països Catalans com a identitat comuna (política, nacional o cultural), lligada amb la realització acomplida d'una nova moral, ha esdevingut una andròmina, que, de bon grat o si us plau per força, hom treu dels prestatges de les declaracions i dels poemes a fi de desar-la entre els mals endreços. El que en queda és el revers, el revés, al revés...: blasmar l'especulació que converteix la cultura i la natura en Marina d'Or.

Exiliat a casa seva, Gaspar Jaén i Urban pren divuit anys després els vells, «amables jocs de síl·labes grats a l'oït; paraules» amb què engalanava la Festa d'Elx per a condemnar, com un nou Ovidi, el que ha esdevingut la seva ciutat:

Aquest malastruc poble,
ara ho hem comprovat, pertany als malfactors
que, il·letrats i opulents, s'arrosseguen pel terra,
com rèptils, i a l'orella dels còsols vessen mel,
indignitat i ràbia. Procurem no oblidar-ho.

El desterrament interior tallant els dodecasíl·labs i els somnis de pedra del poeta.

Pertot arreu: «Nura» és la forma antiga de dir Menorca, i Ponç Pons elegeix el vell topònim per a titular una elegia semblant o pareguda a la de Gaspar Jaén:

Aquesta illa no pot suportar més bandits
més pirates cruels que l'assalten i escorxen.

Si perdem la terra, en perdem el nom.

Per la seva banda, Jordi Valls, nat el 1970, titula «Pornografia» un poema que acaba així: «L'alegria és una amenaça concreta / al sentit comú. Jo, ja no m'hi acostumo». I encara, en una carta d'Isaac adreçada al pare: «els vells ideals han caducat i es consequen». Matar la mentida del pare, occir el simulacre de la pàtria. Potser per aquest desencant absolut, des del «naufregi» amb què Valls contempla passar els cotxes i el món, la plaça de Catalunya —la plaça major— esdevé la metonímia simbòlica de tot Catalunya, la Ciutat no-ideal, el final del camí i el revers de l'entusiasme amb què els anys setanta albiraven un altre país *tripartit*, amb un sud i un horitzó ple de mar i palmeres, Barcelona, Elx i Menorca. Vet aquí el tercer exemple:

CATALUNYA

El parnàs ignorat suma al·legories.
Progrés, bellesa, llibertat, fe, amor.
Conceptes sagrats que es transformen i es buiden
de sentit.

Estàtues de sal que combreguen
han fet la missa negra pels seus caiguts.
Ara és terra policroma de coloms,
els mateixos de la foto del meu pare
que atrevits prenen les veces de la mà.
Un aire suau remena les fulles dels plàtans.
Aquesta és plaça de pas, no de l'arrel
que magnetitza la ciutat, oblidem-nos
dels pocs trossos que li resten de memòria,
són el vestigi dels infants que trepitgen
un cop i un altre l'orgull fred dels adults.

... Contat, comptat i debatut.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ADELL, Joan-Elies. «Una molèstia per als qui volen simplificar la realitat. Vosaltres, els valencians». *Avui*, 22 de febrer de 2007.
- ALTAIÓ, Vicenç; SALA-VALLDAURA, Josep Maria. *Les darreres tendències de la poesia catalana (1968-1979)*. Barcelona: Laia, 1980.
- ARDISANA, Pablo. «Las palabras de la tribu: escritura y habla». Dins: Clara JANÉS [et al.]. *Las palabras de la tribu: escritura y habla*. Madrid: Cátedra: Ministerio de Cultura, 1993, p. 183-186.
- BOLLACK, Jean. *Poesía contra poesía*. Edició a cura d'Arnau Pons. Madrid: Trotta, 2005.
- CALAFAT, Francesc. *Camp de mines. Poesia catalana del País Valencià 1980-1990*. València: Edicions de la Guerra, 1991.
- CASTILLO, David. *Ser del segle. Antologia dels nous poetes catalans*. Barcelona: Empúries, 1989.
- GARCIA, Xavier. *Homenets catalans*. Barcelona: Pòrtic, 1976.
- GIFREU, Patrick. *Autoplàstia del cargol tocat del bolet*. Perpinyà: El Trabucaire, 1988.
- GIMFERRER, Pere. *Amor en vilo*. Barcelona: Seix Barral, 2006.
- GOUZY, Jep. «Pàgines centrals». *Caràcters*, 31 (abril 2005), p. 24-25.
- GRANELL, Marc. *Exercici per a una veu*. València: Edicions de la Federació d'Entitats Culturals del País Valencià, 1983.
— *Corrent de fons*. Barcelona: Edicions 62: Empúries, 1999.
- GUERRERO, Manuel. *Sense contemplacions. Nou poetes per al nou segle*. Barcelona: Empúries, 2001.
- JAÉN i URBAN, Gaspar. *La festa*. Palma de Mallorca: Moll, 1982.
— *Pòntiques*. Alzira: Bromera, 2000.
- JULIÀ, Jordi. *Modernitat del món fungible*. Barcelona: Angle, 2006.
- MARÇAL, Maria-Mercè. *Llengua abolida (1973-1988)*. València: Eliseu Climent Ed., 1989.
— *Sota el signe del drac. Proses 1985-1997*. Barcelona: Proa, 2004.

- MARCO, Joaquim; PONT, Jaume. *La nova poesia catalana. Estudi i antologia*. Barcelona: Edicions 62, 1980.
- MARFANY, Joan-Lluís. *La llengua maltractada*. Barcelona: Empúries, 2001.
- PEREJAUME. *El paisatge és rodó*. Vic: H. Associació per a les Arts Contemporànies: Eumo Editorial, 1995.
— *Obreda*. Barcelona: Edicions 62: Empúries, 2003.
- PONS, Arnau. «La traducció, un acte crític». Dins: *XIII Seminari sobre la Traducció a Catalunya*. Barcelona: Associació d'escriptors en llengua catalana, 2006, p. 29-51.
- PONS, Ponç. *Nura*. Barcelona: Quaderns Crema, 2006.
- SALA-VALLDAURA, Josep Maria. «Una nova mediterraneïtat en la literatura catalana». Dins: *L'agulla en el fil. (Poesia catalana 1980-1986)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1987, p. 13-22.
- VALLS, Jordi. *Violència gratuïta*. Barcelona: Edicions 62, 2006.
- VIDAL, Andreu. *Els dies tranquils*. València: Gregal Llibres, 1988.

JOSEP MARIA SALA-VALLDAURA